

Asia: VN/30447/2024

Selvitys julkisoikeudellisten ympäristövastuiden asemasta konkurssitilanteissa

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit aiheesta Johdanto (1 luku):

Hanke on ollut tarpeellinen. Konkurssiin asetettujen toiminnanharjoittajien aiheuttamat ympäristöhaitat ovat ongelmallisia mm. viranomaisten, toiminnanharjoittajien ja haitankärsijöiden kannalta. Koska suuri osa konkurseista raukeaa varojen puutteen vuoksi, on tärkeää, että ympäristövastuiden hoitamiseen on selkeä toimintamalli.

2. Kommentit aiheesta Keskeiset käsitteet (2 luku):

--

3. Kommentit aiheesta Nykytilanne Suomessa (3 luku):

Suomen konkurssilaki ja ympäristölainsäädäntö eivät nykyisellään sisällä kattavaa sääntelyratkaisua siitä, miten julkisoikeudellinen ympäristövastuu kohdentuu konkurssitilanteissa. Joissakin ympäristölainsäädännön sektorilaeissa (MAL 555/1981, PKL 1270/2023, JäteL 646/2011) on säädetty julkisoikeudellisten ympäristövelvoitteiden kohtelusta, mutta niissäkin on käytännön toteutushaasteita. Tämä puoltaa lainsäädännön tarkentamista ja selkeyttämistä.

4. Kommentit aiheesta Oikeustila vertailumaissa (4 luku) ja Maakatsaukset (liitteet):

--

5. Kommentit aiheesta Vaihtoehtoiset sääntelymallit ja niiden arviointi (5 luku):

--

5.1 Raportissa on tunnistettu relevantit vaihtoehtoiset sääntelymallit ja malleja on arvioitu asianmukaisin kriteerein.

Jokseenkin samaa mieltä

Perustele kantasi (5.1):

Kolmen eri laajuisen toimintamallin tarkastelu on riittävä. Vaikutusta konkurssivelkojien asemaan on tarpeen tarkastella syvällisemmin, jos lainsäädäntötyöhön ryhdytään. Pahimmillaan voi syntyä konkurssien ketju uusine haitallisine ympäristövaikutuksineen.

5.2 Pidän kannatettavana sitä, että julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta konkurssitilanteissa säädettäisiin lailla (valitse yksi):

Jokseenkin samaa mieltä

Perustele kantasi (5.2):

Selkeä säädökset lisäävät ennakoitavuutta. Lainsäädäntö tulee valmistella laajapohjaisessa työryhmässä, jossa konkurssia ja sen vaikutuksia tarkastellaan eri näkökulmista.

5.3 Jos julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta konkurssitilanteissa säädettäisiin lailla, sääntelyratkaisun pohjaksi tulisi valita (valitse yksi):

Konkurssipesän rajoitettu toimimisvelvollisuus

Perustele kantasi (5.3):

Parhaiten toimiva malli saattaa olla konkurssipesän jonkinasteisesti rajoitettu toimimisvelvollisuus, lähempänä laajaa kuin suppeaa toimimisvelvollisuutta. On tärkeää, että konkurssin jälkeen estetään akuutit ympäristövahingot mutta varmistetaan myös, että muu ympäristöön kohdistuva pilaantuminen tai muu haitta on mahdollisimman vähäistä. Tämä edellyttäne usein esim. ympäristöluvan ehtojen noudattamisen jatkamista tai että hallintopakkomääräyksestä ei voisi vapautua. Haitat ovat vahingollisia ympäristölle itselleen, mutta niillä voi olla vaikutuksia myös alueen muuhun toimintaan ilman, että toimijoilla on suoraa taloudellista kytkentää toisiinsa. Jotta haitankärsijöiden toimintaedellytykset turvataan, on tärkeää, että konkurssipesällä on velvoitteita myös ympäristön kuntoon saattamiseen. Ympäristöön kohdistuvan haitan korjaamisen ei tulisi jäädä viimesijaisen toimijan (esim. valtion) maksettavaksi, jos konkurssipesässä on varoja. On kuitenkin tarkkaan mietittävä, miten laajasti yleisen ympäristöedun turvaamisesta aiheutuneille kustannuksille voidaan antaa etusija konkurssisaatavana.

Raportissa esitetään muutamia perusteita konkurssipesän toimimisvelvollisuuden rajauksille. Sovellettavaksi saattaa parhaiten sopia eri perusteiden yhdistelmä. Esimerkiksi ympäristöhaitan merkittävyydelle ei ole ympäristöoikeudessa vakiintunutta yksiselitteistä sisältöä, mutta käytännössä ympäristöhaitat eroavat toisistaan. Esimerkiksi maaperän tai pohjaveden pilaantuminen on tosiasiallisesti suurempi haitta kuin varastoon jäänyt varallinen kemikaali, joka ei ole päätenyt ympäristöön vaikeasti puhdistettavaksi. Jälkimmäisessä tapauksessa on kuitenkin olemassa riski suuremmille vahingoille, jos jätehuollosta ei huolehdi konkurssimenettelyn alettua. Jälkimmäisessä tapauksessa konkurssipesällä on myös paremmat mahdollisuudet hoitaa asia kuntoon. Näin ollen toimimisvelvollisuutta ei ole syytä rajata kapea-alaiseksi.

5.4 Jos sääntelyratkaisun pohjaksi valittaisiin konkurssipesän rajoitettu toimimisvelvollisuus, miten/millä perusteilla konkurssipesän toimimisvelvollisuus ja sen rajoitukset tulisi määritellä?

Raporteissa esitettyihin potentiaalsiin perusteisiin liittyy sekä hyviä tai huonoja puolia. Ne toimivat kuitenkin hyvänä jatkovalmistelun pohjana, jonka jälkeen rajausperusteisiin voi ottaa paremmin kantaa.

5.5 Jos julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta konkurssitilanteissa säädettäisiin lailla, omaisuudesta luopuminen voisi olla osa toimivaa sääntelyratkaisua (valitse yksi):

En osaa sanoa

Perustele kantasi (5.5):

Mahdollisuus saattaa nopeuttaa konkurssimenettelyä. Hyödynnettäisiinkö mahdollisuutta käytännössä kuitenkin vain silloin, kun omaisuudella ei ole enää mitään arvoa ja ympäristön kunnostamiskustannukset olisivat huomattavat? Tällaisissa tilanteissa on joka tapauksessa riski, että vastuu ympäristön kunnostamisesta jää toissijaiselle tai viimesijaisille toimijalle. Kun omaisuus siirtyisi kunnalle tai valtiolle, jää niille puhdistamisen jälkeen mahdollisesti realisoitavaa omaisuutta. Otettaisiinko tämä huomioon ympäristövahinkorahastosta maksettavissa korvauksissa? Omaisuus voi olla myös luonteeltaan sellaista, että sen ylläpidosta aiheutuu myöhemminkin vain kustannuksia. Olisiko esimerkiksi kunnalla mahdollisuus kieltäytyä vastaanottamasta luovutettavaa omaisuuserää?

6. Kommentit aiheesta Tulokset ja suositukset (6 luku):

Raportissa esitetään useita lisäselvityskohteita hyvine perusteluineen. Niille olisi syytä myös miettiä prioriteettijärjestys, mitä lisätietoa tarvitaan ehdottomasti lainsäädäntötyössä. Muun muassa tiedon seuranta ja koontia koskeva esitys on tärkeä. Esimerkiksi rajoitetun toimivollisuuden kriteerien määrittelyn tueksi on tärkeää tietää, millaisten yritysten konkurssitilanteissa ympäristöongelmat korostuvat, mikä on ongelmien merkittävyys ja miten ympäristövastuita on niissä hoidettu.

6.1 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Tiedon seuranta ja koonti:

--

6.2 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Julkisselvitysmenettelyn kehittäminen:

--

6.3 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Pesänhoitajan aseman kehittäminen:

--

6.4 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Legaalipanttioikeuksien kehittäminen ja yrityskiinnitysten hyödyntäminen:

--

7. Yleiset ja/tai muut kuin yllä oleviin kohtiin sopivat kommentit raportista:

--

Kulmala Airi

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.